

ний інформаційний ресурс; оперативно вносити корективи в нього і національну БД авторитетних записів; забезпечити точність опису об'єктів та комплексність надання інформації; реалізувати єдині методичні підходи до створення фактографічної інформації; апробувати створення авторитетних записів фахівцями бібліотек-учасниць.

Таким чином, розглянуті БД є оригінальними фактографічними БД – електронними інформаційними ресурсами енциклопедичного характеру, що оперативно оновлюються. Спостерігається часткове дублювання інформації щодо осіб, установ та організацій. Але на рівні використання цих відомостей воно є виправданим і навіть доцільним: читачеві пропонуються різні за складом масиви з органічно включеними частинами, які забезпечують смислову завершеність окремої БД. Кожна БД при цьому виконує свої специфічні завдання, має свій репертуар об'єктів відзеркалення, свої перспективи розвитку.

На рівні створення записів необхідно прагнути до одноразовості оброблення об'єктів, синхронізації створення і/або зміни записів, причому в усіх вищезгаданих БД. Нині це поки що неможливо. Масив записів БД «Беларусь у особах і падзеях» свого часу був конвертований у структуру авторитетних записів і зараз використовується при формуванні на-

ціональної БД авторитетних записів як своєрідний накопичувач-довідник, оновлення якого можливе тільки через додаткове конвертування. Зміни в цих БД, на жаль, не синхронізовано, що призводить не лише до додаткових часових затрат, але й до немінучих розбіжностей у поданні матеріалу.

Реалізація задуманих організаційних рішень зі створення БД «Вучонья Беларусі» та поповнення/корегування національної БД авторитетних записів дозволить виробити ідеальний алгоритм формування загальної частини цих масивів.

У найближчій перспективі спільними зусиллями бібліотек Білорусі можливе створення оперативно поновлюваних білорусознавчих фактографічних масивів із широким спектром об'єктів відображення та різними зв'язками з джерелами первинної інформації; надання окремими блоками відомостей персонального і подієвого характеру. На їхній фактографічній основі можливе створення повнотекстових ресурсів відкритого доступу. Це забезпечить успішне формування і постійну актуалізацію довідкової бази енциклопедичного рівня, що займатиме виключно важливе місце у фактографічному сегменті національних інформаційних ресурсів.

Переклад з російської Ю. Ворони

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Н. Богун,
головний бібліотекар Державного закладу
«Національна парламентська бібліотека України»

СУЧАСНА ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА: НОВІ ПРІОРИТЕТИ

(За матеріалами зарубіжної фахової періодики)

ЩОБ залишатися цікавими, привабливими і потрібними для користувачів, бібліотеки сьогодні намагаються йти в ногу з часом і, перш за все, не відставати у технічному оснащенні та запровадженні новітніх технологій; розширюють сферу своїх послуг; намагаючись бути поміченими, вдаються до найрізноманітніших популяризаторських заходів.

Несподівано позитивним виявився вплив фінансової кризи на публічні бібліотеки, зокрема в Америці, коли через обмеженість у коштах люди почали звертатися до ПБ із розрахунку знайти тут безкоштовний доступ до Інтернету, кваліфіковану допомогу щодо навігації у Вебі та доступне місце для проведення дозвілля.

У наш час інформаційного вибуху і наступальної ходи новітніх технологій бібліотеки як основні хранителі інформації виявляють стурбованість щодо свого майбутнього. Чи не стануть Інтернет та широке запровадження електронних медіа причиною того, що бібліотеки втратять свою цінність і значення для суспільства? Навіщо йти до бібліотеки, витратити час, якщо майже все – від публікації в науковому журналі або газеті до багатьох книжок – можна, не виходячи з дому, знайти у Світовому павутинні? Так, це сучас-

ні реалії і до певної міри вони пояснюють тенденцію до зменшення відвідуваності бібліотек. Та все ж, обминаючи бібліотеки, люди чомусь не перестають купувати книжки... Ця ситуація змусила чимало бібліотек критично подивитися на себе і свою діяльність, переглянути деякі усталені підходи.

Щоб залишатися сьогодні цікавими, привабливими і потрібними для суспільства, бібліотеки за кордоном намагаються не тільки надавати споживачам можливість скористатися сучасними технічними досягненнями, але й урізноманітнюють свої послуги, перетворюючись із суто інформаційних у культурно-дозвільні центри. Нині багато бібліотек обладнано комп'ютерною технікою, вони мають електронні каталоги, створюють цифрові колекції, надають доступ до існуючих цифрових баз даних, користувачі в цих закладах мають доступ до Інтернету, завдяки чому можуть вирішувати свої різноманітні проблеми.

Так, за результатами дослідження, що здійснивалося Американською бібліотечною асоціацією (це вже третя розвідка, проведена за фінансової підтримки фонду Мелінди і Білла Гейтсів), було з'ясовано, що станом на 2009 р. у США:

– понад 71% бібліотек є, нерідко, єдиним безкоштовним місцем доступу до Інтернету;

– 90% із них проводять навчання щодо роботи з Інтернет-ресурсами;

– за три останні роки вдвічі зросла кількість Інтернет-послуг, що надаються публічними бібліотеками, серед них: домашні електронні ресурси (79,6%), аудіоматеріали (72,9%), віртуальна довідка (62,4%), електронні книги (55,4%), відеоматеріали (51,4%)¹.

У зарубіжній періодиці розміщено дуже багато публікацій, в яких йдеться про досвід бібліотек щодо подолання труднощів технічного переоснащення і перетворення їх на популярні осередки, де публіка збирається, працює та відпочиває.

У цьому плані цікавою є публікація про досвід роботи однієї з академічних бібліотек США штату Північна Кароліна². Автори статті пригадують, як порівняно недавно їхня бібліотека була тихим, спокійним і ... абсолютно мертвим місцем. Забігали сюди лише студенти, які через свої навчальні потреби мусили здійснювати якийсь науковий пошук. Вони швидко щось знаходили і зникали.

Першим кроком до успіху стало технічне переобладнання бібліотеки, коли було придбано 40 нових комп'ютерів, які відразу ж викликали до себе жвавий інтерес. Усі вони були підключені до Інтернету, на них можна було працювати в текстовому редакторі та деяких інших програмах (на відміну від тих восьми, призначених виключно для роботи з двома домашніми базами даних, комп'ютерів, над якими висів, лякаючи кожного, застережний напис: «Лише для пошуку!»).

Так почалося переродження бібліотеки. Найважливішим було те, що відвідувачі приходять сюди вже не лише для того, щоб працювати на комп'ютерах, але й навчатися, зустрічатися, читати та обмінювати книжки.

Потрібно було закріпити успіх, залучити нових потенційних (і «непрофільних») користувачів. Придбано пазли, шахи, доміно, навіть розмальовки і олівці, щоб чим-небудь зайняти дітей, яких могли привести з собою батьки. Результатом стала щира вдячність відвідувачів, котрі приходили до бібліотеки після занять чи у вільну хвилину, аби відпочити і зняти стрес.

З'ясувавши, що користувачі хочуть бачити у бібліотеці не стільки місце для навчання, скільки для дозвілля, започаткували традицію раз на тиждень проводити музичні заходи, на які запрошували когось із місцевих виконавців або просто слухали музику з CD. При цьому відвідувачів пригощали кавою і солодощами. Така ініціатива знайшла палких прихильників серед учасників місцевого студентського об'єднання, яке взяло на себе забезпечення частувань. Як результат – стрімке зростання відвідування бібліотеки, котра стала одним із найпопулярніших місць серед молоді.

Йдучи назустріч сьогодинньому користувачеві та застосовуючи новітні електронні засоби, бібліотеки намагаються надати якнайширший доступ до

інформації. І тут постає питання донесення до користувача інформації про всі наявні ресурси та здійснювані заходи. Адже, витрачаючи чималі кошти на передплату онлайн-ресурсів, якими можна скористатися, не виходячи з дому, дуже часто бібліотеки не вміють ефективно їх подати. Тому багато цікавих ідей і можливостей залишаються поза увагою тих, хто міг би ними скористатися. «Блукаючи» шляхами Інтернету та маючи там силу-силенну різних пошукових і допоміжних механізмів, „мандрівники” не часто заходять на сайти бібліотек. Щоб привернути до себе увагу, чимало бібліотек розміщують (використовуючи можливості Веб 2.0) інформацію про себе, свої контенті на популярних сайтах. Адже, якщо відомості про бібліотеку часто попадатимуть на очі відвідувачам сайтів, то набагато більшою буде ймовірність, що вони до неї звернуться.

Прикладом тут може стати співпраця бібліотек із такими соціальними мережами (мережами спілкування), як Facebook, Twitter і MySpace. Борючись за свого користувача, Facebook, скажімо, надав можливість відвідувачам сайту долучати сюди свої програми, що дозволяють переглядати тут контенті з інших місць розміщення або шукати чужий контент через Facebook. Користуючись цією можливістю, багато бібліотек створили власні програми, що дозволяють здійснювати пошук в їхніх каталогах чи навіть деяких базах даних через Facebook. Для швидкого доступу до них користувачам треба лише додати до своїх налаштувань необхідні інструменти.

Зараз багато говориться про те, що розміщена в Інтернеті інформація доволі часто виявляється недостовірною і на неї не можна покладатися. Проте користувачі не перестають до неї звертатися. Знаючи, якою популярною серед широкого загалу є Вікіпедія (незважаючи на її відносну достовірність), саме до неї вирішила приєднатися бібліотека Вашингтонського університету, яка у відповідні статті Вікіпедії поставила посилання на свої цифрові колекції. Тобто, читаючи статтю у Вікіпедії, користувач бачить посилання на бібліотечну базу і може туди зайти. В результаті відбувся процес взаємозбагачення, коли нові посилання зробили бібліотечні ресурси доступнішими і можуть привабити тих, хто й не збирався звертатися до бібліотеки, а сама Вікіпедія стала ресурсом більш гідним довіри. Так само на популярних ілюстративних сайтах можна розмістити вихід на спеціальні бібліотечні колекції ілюстративного характеру і т. ін.

Розробники бібліотечних сайтів повинні пам'ятати, що веб-дизайн сьогодні – це не просто гарна презентація, а, перш за все, – засіб досягнення мети, коли вашу інформацію буде помічено і використано. Бібліотеки мають почати думати про те, як зробити цей матеріал компактнішим, щоб його можна було розмістити на тих «стежках», якими зазвичай «блукають» у Вебі користувачі. І чим більше буде місць, де вони знаходять бібліотечний контент, чим

¹ Davis D. M. How to work a crisis / D. M. Davis, L. Clark // American Libraries. – 2009. – November. – P. 50

² Burke L. The saving of library space / Burke L. // American Libraries. – 2004. – April. – P. 74–76.

зручнішим він буде для доступу – тим ймовірніше, що його буде використано.

Намагаючись бути поміченими, бібліотеки вдаються до найрізноманітніших популяризаторських заходів. Щоб уникнути набридливих повторів при роботі з однією цільовою групою, вони знаходять нові й нові підходи та методи.

Таким несподіваним кроком, що може дати відчутні результати в рекламуванні бібліотек серед молоді, є, наприклад, маркетинг через музичні концерти і фестивалі. Його було успішно використано у норвезькому місті Арендаль. Тут, намагаючись залучити молодих людей до бібліотеки, її працівники взяли участь у місцевому рок-фестивалі. За згодою організаторів цього заходу, бібліотека розмістила в центрі подій свій намет, де було розкладено рекламні листівки, книжки і навіть розміщено невеличку виставку, на якій, враховуючи інтереси молоді, експонувалися графічні художні твори, комікси, матеріали з музики, охорони довкілля, проблем фемінізму, прав людини і т. ін. У публікації щодо такого практичного досвіду відзначалося, що присутність бібліотеки надала фестивалю інформаційної змістовності. Працівники бібліотеки, добре знаючи життя міста, могли відповісти на більшість запитань, наприклад, щодо транспортного сполучення, поради, де краще зробити покупки і т. ін., а головне, молоді було запропоновано альтернативне місце, де можна відпочити, почитати, порозмовляти за чашкою кави і відчувати себе в затишній домашній атмосфері¹.

Наразі не існує конкретних підтверджень того, як завдяки концертам і фестивалям збільшилося відвідування бібліотек, але такий шлях популяризації (маркетингу) має значний потенціал щодо зацікавлення нової аудиторії, котра згодом може стати бібліотечними користувачами.

Інший приклад. Одна з американських бібліотек розмістила свою філію в торговельному центрі, який пішов їй назустріч і надав певну знижку у виплаті оренди на перші три роки. Менеджери центру зацікавилися співпрацею з бібліотекою, бо були переконані, що вона привабить нових покупців. Розглядаючи бібліотеку як пункт цільового відвідування, вони правильно розрахували, що всі особи, які відвідують бібліотеку, продовжуватимуть робити це й у торговельному центрі. При цьому філію розташували глибоко всередині маркету, і, щоб до неї дістатися, потрібно пройти повз безліч магазинчиків, чії вітрини приваблюють людей та змушують хоч щось купити. Торговельний центр задоволений, та й бібліотека не скаржиться: кількість відвідувачів зросла вдвічі, а обіг книг збільшився на 35-40%.

Розташування на базі торговельних центрів культурно-розважальних осередків, зокрема бібліотек, є непоодиноким у США. Спільно ці заклади проводять і яскраві книжкові виставки, і музичні зустрічі, й тематичні заходи для дітей, юнацтва або родин. При цьому бібліотекарі відзначають, що з переїздом

у нове приміщення треба обов'язково оновлювати звичні форми роботи і орієнтуватися на нового користувача. Зазвичай доводиться переглядати години роботи, узгоджуючи їх із годинами роботи магазину.

Стосовно ж торговельних центрів, то їхнє ставлення характеризує, наприклад, така думка: «Важливо, щоб відвідувачам було якомога комфортніше, щоб у них виникало бажання знову і знову сюди повертатися. <...> ...бібліотека тут стає справжньою оазою, місцем, де можна перепочити чи посидіти з товаришем, який стомився робити покупки. <...> Схоже, нашим відвідувачам справді подобається тут бути. Вони сприймають бібліотеку як суперпослугу і затишне місце»².

На окрему увагу заслуговують публікації, що в 2009 р. з'явилися в американських бібліотечних журналах. Цікаві вони тим, що в них йдеться про нові тенденції бібліотечного життя за умов світової фінансової кризи. Американські бібліотекарі відзначають, що, як не парадоксально, її негативні наслідки позитивно позначилися на ставленні громадян до бібліотек: кількість відвідувачів помітно зросла (від 10 до 30%)³.

Чим же викликаний такий інтерес до бібліотек?

Секрет криється в тому, що вони продовжують, незважаючи на труднощі, виконувати свою соціальну функцію. В час, коли люди зіткнулися зі зменшенням доходів, втратою роботи, потребою скорочувати свої витрати на звичні речі (серед них і розваги), бібліотеки продовжують залишатися доступним місцем, куди може звернутися кожен бажаючий.

Аналіз запитів відвідувачів американських бібліотек показує, що, перш за все, збільшилася кількість людей, які приходять до бібліотеки, аби скористатись Інтернетом, і, по-друге, бібліотеки стали поширеним і доступним місцем проведення дозвілля.

Щодо використання Інтернету, то у 2009 р. кількість бібліотек, однією з головних функцій яких стало надання можливості пошуку роботи, виявилася на 22% більше, ніж у попередні роки (65,9% порівняно з 44% у 2006–2007 рр.)⁴. Слід розуміти, що недостатньо лише наповнити бібліотечне приміщення новітньою технікою. Приходячи до бібліотеки, користувач розраховує зустріти тут кваліфіковану допомогу. Така допомога надається двома шляхами: створенням навчальних класів з підвищення інформаційної грамотності користувачів та наданням їм конкретної допомоги в процесі роботи з комп'ютерною технікою і пошуку інформації у Вебі. Тут простежується певна тенденція: якщо для міських бібліотек більш характерним є створення навчальних класів, то в невеликих бібліотеках у сільській місцевості переважно надається безпосередня допомога кожному користувачеві, можливість навчання тут теж існує, але здебільшого в режимі он-лайн.

Підсумовуючи свої міркування стосовно того, як публічним бібліотекам у наш непростий час залишатися потрібними суспільству, автори статей за-

¹ Haglung J. Rock-n-roll / J. Haglung // Public Libraries. – 2009. – Vol. 48, N 1. – P. 9.

² Blankship D. G. Let's go to the Mail / D. G. Blankship // Library Journal. – 2005. – Vol. 130, N 2. – P. 46.

³ Fiels, K. M. In tough economic times / K. M. Fiels // American Libraries. – 2009. – March. – P. 8.

⁴ Davis D. M. How to work a crisis / D. M. Davis, L. Clarc // American Libraries. – 2009. – November. – P. 50.

значають, що бібліотеки повинні приділяти своєму технічному оснащенню і запровадженню новітніх технологій уваги не менше, аніж наповненню фондів книгами. Серед ключових моментів відзначають: здатність бібліотек у складні періоди криз надавати користувачам доступ до урядових порталів та порталів з пошуку роботи; взаємодію бібліотек та посилення їхньої співпраці з освітніми організаціями і органами місцевого самоврядування, що сприятиме розвитку й підтримці технічної інфраструктури.

На завершення. За ідеальних умов бібліотека має бути тим першим місцем, про яке згадає людина, якщо їй треба здійснити якесь дослідження або просто отримати певну інформацію. І хоча сьогодні в пошуках швидкої відповіді на запитання набагато простіше звернутися до Вікіпедії або здійснити пошук, використовуючи Google, бібліотеки продовжують жити в суспільстві і займати в ньому свою нішу. Єдине, про що вони не мають права забувати, – це про те, що мусять бути відкритими до суспільства і його потреб. Сьогодні вже мало просто виконувати запити користувачів, потрібно намагатися їх передбачати і діяти на випередження. Лише за такого підходу бібліотеки зможуть йти в ногу з часом і виконувати свою основну місію – надавати громадя-

нам інформацію у будь-яких її видах, допомагати у вирішенні соціальних проблем.

Список використаної літератури

1. Berliner A. A space for myself to go / A. Berliner // Public Libraries. – 2009. – Vol. 45, N 5. – P. 33–47.
2. Blankship D. G. Let's go to the mall / D. G. Blankship // Library Journal. – 2005. – Vol. 130, N 2. – P. 44–46.
3. Clark L. Tech budgets totter / L. Clark, D. Davis // American Libraries. – 2009. – March. – P. 27.
4. Davis D. M. How to work a crisis / D. M. Davis, L. Clark // American Libraries. – 2009. – November. – P. 50–52.
5. Farkas M. Your staff, their space / M. Farkas // American Libraries. – 2007. – Vol. 38, N 11. – P. 36.
6. Fiels K. M. In tough economic times / K. M. Fiels // American Libraries. – 2009. – March. – P. 8.
7. Haglung J. Rock-n-roll libraries / J. Haglung // Public Libraries. – 2009. – Vol. 48, N 1. – P. 8–9.
8. Hill C. Inside, outside and online / C. Hill // American Libraries. – 2009. – March. – P. 38–41.
9. Innocent N. A revolution in lifelong learning / N. Innocent // Public Library Journal. – 2009. – Vol. 25, N 4. – P. 30–32.
10. Lee P. The story of the H.O.M.E. Page Cafe / P. Lee // Public Libraries. – 2009. – Vol. 48, N 1. – P. 32–34.
11. McDermott N. Designs for life / N. McDermott // Public Libraries Journal. – 2009. – Vol. 25, N 4. – P. 9–10.
12. Rodger E. J. Public Libraries: necessities or amenities? / E. J. Rodger // American Libraries. – 2009. – August / September. – P. 46–48.

ПРОЕКТИ І РОЗВІДКИ

Бібліотечна Асамблея Євразії, БАЄ (<http://bae-partner.org/0202.htm>), створена 27 листопада 1992 року, є некомерційним партнерством бібліотек, головна мета якого – формування єдиного інформаційно-бібліотечного і соціокультурного простору на пострадянському просторі. БАЄ засновано 8 національними бібліотеками Співдружності Незалежних Держав (СНД).

Основними цілями Асамблеї є: консолідація зусиль у справі збереження і розвитку загального бібліотечно-інформаційного простору, національного культурного надбання; забезпечення доступності бібліотечних фондів, у т. ч. електронних баз даних, бібліотек і каталогів; взаємозбагачення культур, соціальний захист та підтримка бібліотек, бібліотечних працівників і громадських об'єднань; сприяння дотриманню високих стандартів бібліотечних та інформаційних послуг, широкому поширенню розуміння їхньої цінності й важливості; розвиток міжнародних контактів між бібліотечними, інформаційними, книговидавничими, архівними, музейними та іншими організаціями і установами, пов'язаними з бібліотечною, книжковою та інформаційною справою; збереження рукописної спадщини, пам'яток книжної та рукописної культури.

Штаб-квартира БАЄ, за рішенням засновників, знаходиться в Російській державній бібліотеці (РДБ, м. Москва). Друкований орган – журнал «Вісник БАЄ», виходить 4 рази на рік.

Президент БАЄ – Р. Мотульський, директор Національної бібліотеки Білорусі (обирається терміном на 4 роки).

Членами БАЄ з України є Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського та Державний заклад «Національна парламентська бібліотека України».

Г. Райкова, к. пед. н., завідувачка відділу міжбібліотечної взаємодії з бібліотеками Росії та країн СНД Російської державної бібліотеки, генеральний директор Бібліотечної Асамблеї Євразії

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСАМБЛЕЇ ЄВРАЗІЇ

МАЙЖЕ два десятиріччя минуло з моменту заснування Бібліотечної Асамблеї Євразії. За цей час відбулися зміни в її структурі, змінився склад учасників, але залишилися незмінними мета і завдання, спрямовані на формування єдиного інформаційно-бібліотечного та соціокуль-

турного простору країн СНД, на інтеграцію й доступ до інформації всіх категорій користувачів в умовах мовного і культурного розмаїття цих країн. БАЄ планомірно і постійно ініціює та реалізує проекти в галузі формування й використання інформаційних ресурсів. Традиції партнерства, що склалися поміж